

Helse- og omsorgsdepartementet

Vår saksbehandler
Mia Andresen

Kopi til

Vår dato
20.09.2022

Vår referanse

Deres referanse

Unios innspill til Nasjonal- helse og samhandlingsplan

Unio takker for invitasjon til å gi innspill til Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Unios forbund representerer mange ansatte i våre velferdsyrker, som har stor betydning for vår felles helse- og omsorgstjenestene. Ansvaret for helse- og omsorgstjenesten er bredt og rommer ulike utdannings- og yrkesgrupper. Vi viser derfor til innspill fra flere av våre forbund.

Regjeringens ambisjoner innenfor helseområdet

I invitasjonen skriver departementet at det er ønskelig å forbedre samhandlingsreformen og at meldingen er viktig for det helhetlige arbeidet for å styrke vår felles helse- og omsorgstjenestene. Regjeringen viser videre til at meldingen vil sammen med ny folkehelsemelding og melding om helseberedskap utgjøre de overordnede rammene for helse- og omsorgspolitikken.

Unios innspill til arbeidet

Organisering av vår felles helsetjeneste

Unio støtter regjeringens ambisjoner innenfor helseområdet. Vi støtter også at planen skal fremheve *samhandling*.

Unios politiske plattform slår fast at vi skal bidra til å oppnå bærekraftsmålet om å sikre god helse og fremme livskvalitet for alle. Gode helse-, omsorgs- og sosialtjenester er bærebjelker i velferdssamfunnet. Unio mener at Norge skal ha et offentlig finansiert helsevesen som sikrer befolkningen gode, effektive og likeverdige tjenester.

Framskrivninger viser økende behov, begrenset økonomisk handlingsrom, samt mangel på arbeidskraft og helsepersonell fremover. Det er behov for tiltak på mange områder for

å møte etterspørselsveksten. Et redusert helsetilbud vil gi økt ulikhet, føre til at flere faller utenfor og sette vår felles offentlige helsetjeneste på spill.

Befolkningens forventinger til helsetjenester vil også øke i takt med endringer i befolkningssammensetningen og behandlingsmuligheter. Dette vil i stadig større grad stille krav til både kapasitet og kvalitet i tjenestene. Tjenestetilbudet må derfor være godt samordnet og legge til rette for gode pasientforløp. For å få dette til må alle delene av helsetjenesten opprettholdes og utvikles. Unio opplever videre at utfordringsbildet som ble tegnet i NOU 2016: 25 *Organisering og styring av spesialisthelsetjenesten* står seg også i dag. Det er fortsatt behov for å jobbe videre med helhetlige pasientforløp, og å styrke arenaer for dialog og samarbeid mellom kommunene og sykehusene. Det samme gjelder økt kvalitet på informasjonsutvekslingen mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten.

Videre mener Unio at den kommunale- helse- og omsorgstjenesten må styrkes i tiden som kommer. Det må blant annet utvikles bedre behandlings- og rehabiliteringstilbud i kommunene. I tillegg må det på plass en styrking av tilbudet knyttet til hverdagsrehabilitering, frisklivssentraer, skolehelsetjenesten og helsestasjonene – dette for å styrke det forbyggende og helsefremmende arbeidet der folk bor.

Unio er av den oppfatning at helsesektoren ikke vil greie de nødvendige omstillingene innenfor en stadig knappere ramme, men må få ressurser og rom til å utvikle og omstille seg. Det må investeres i kompetanse, bygg, utstyr og teknologi som muliggjør en tjeneste med god kvalitet og tilgjengelighet.

Økt satsning for å redusere forskjellene i helsetilstand i befolkningen

Unio mener at alle innbyggere skal ha rett til velferdstjenester av likeverdig kvalitet og omfang, sentrale velferdstjenester må derfor i hovedsak eies, finansieres og driftes av det offentlige. I tillegg må alle reformer i offentlig sektor fullfinansieres.

For å nå ambisjonene om en felles helsetjeneste mener Unio at også det forebyggende helsearbeidet må forsterkes. Økt helsekompetanse i befolkningen er viktig både for forebyggende- rehabiliterende og behandlende arbeid. Unios innspill knyttet til dette er gitt i forbindelse med folkehelsemeldingen.

Tverrprofesjonelt-, tverrfaglig- og tverrsektorielt samarbeid gir økt kvalitet og bedre ressursutnyttelse

Unio mener at vår felles helse- og omsorgstjenestene skapes gjennom samhandling på tvers av relevante aktører. Koordinerte tjenester og en styrket ressursinnsats på tvers av profesjoner, sektorer og forvaltningsnivåer anses derfor som sentralt.

Utfordringen med en aldrende befolkning er ikke blitt mindre de siste årene, og helsetjenestene på alle nivå og funksjoner må ha et forebyggende, habiliterende og rehabiliterende fokus. Eldre pasienter har ofte kroniske sykdommer, flere diagnoser og bruker mange medikamenter. Utviklingen innebærer derfor at forebygging og god

samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og de kommunale tjenestene får enda større betydning i tiden som kommer. Det er viktig at ulike grupper av fag blir en integrert del av behandlingen. Mindre helsefaglige grupper som ergoterapeuter, fysioterapeuter og tannpleiere opplever ikke alltid å være like synlige som de store helsegruppene.

Unio mener at helsemyndighetene må understøtte en langsiktig, helhetlig og kunnskapsbasert utvikling i helsetjenestene. Stikkord er organisering, kompetansestyring og ansvars- og oppgavedeling mellom ulike personellgrupper. Ubenyttet samarbeid bør styrkes der det er relevant og der det bidrar til økt kvalitet. Dette gjelder for eksempel tannhelsetjenestene som er organisert på fylkeskommunalt nivå. Denne tjenesten bli ofte ikke godt nok inkludert i samhandling om helse. Et annet eksempel er potensialet for at fagpersoner fra tros- og livssynssamfunnet kan benyttes i større grad for å dekke pasienters åndelige- og eksistensielle behov, noe som i mange situasjoner blir oversett. I tillegg er tilstrekkelig og tverrfaglig kompetanse i helsestasjon og skolehelsetjenesten viktig for å ivareta det forebyggende og helsefremmende ansvaret kommunen har for sine innbyggere. Disse eksemplene viser hvordan samhandling, på forskjellige måter, bidrar til kvalitet og bedre ressursutnyttelse.

Helhetlige og bærekraftige helsetjenester krever også stedlig ledelse, og lederstillinger på alle nivå må ha et tverrfaglig/tverrprofesjonelt fokus. Flere fagmiljøer – også de mindre - må ha en plass på ledernivåene der premissene legges. Tverrfaglig ledelse er viktig for effektiv drift og kvalitetsmessig god behandling. Bare slik blir behandlingsbehovet grundig kartlagt og rigget.

Muligheter og utfordringer knyttet til å rekruttere og beholde personell

Det er et økende behov for å rekruttere å beholde personell i helsetjenesten, Unio mener derfor at det må utarbeides planer for å rekruttere og beholde arbeidskraft for tiden som kommer. For å kunne planlegge for nåværende og fremtidig behov for personell må myndighetene ha oversikt over personell- og kompetansebehovet i offentlige tjenester, dette innebærer også at autorisert helsepersonell med spesialisering utover sin grunnutdanning får offentlig spesialistgodkjenning.

Unio mener også at redusert bruk av midlertidige stillinger og uønsket deltid kan føre til bedre ressursutnyttelse. Faste heltidsstillinger er derfor viktig for å sikre god ressursutnyttelse. Arbeidstidsordninger som sikrer arbeidstakernes helse og velferd, og som gjør det mulig å være i full stilling gjennom hele yrkeslivet, må på plass.

For å beholde ansatte over tid må det også etableres godt og helsefremmende arbeidsmiljø, knyttet til både de organisatoriske, psykososiale og fysiske faktorene på arbeidsplassen. Det vil også være viktig å etablere gode og fleksible ordninger for etter- og videreutdanning for kompetanseheving – og muligheter for livslang læring.

Samarbeid om tilstrekkelig tilgang til nyutdannet personell med rett kompetanse

For å sikre en felles helsetjenestene er det viktig at personellet har rett og tilstrekkelig kompetanse. Utdanning er selve nøkkelen til arbeidsmarkedet og det blir stadig viktigere

for å bidra til kvalitet og pasientsikkerhet. Utdanningstilbudet må derfor dimensjoneres slik at tilgangen på relevant og kompetent personell sikres. Kvaliteten på utdanningene må også holdes høy slik at kandidatene oppnår sluttkompetanse i tråd med samfunnets kompetansebehov. Godt samarbeid mellom universitets- og høyskolesektoren og helse- og omsorgssektoren må derfor vedlikeholdes og utvikles, dette gjelder særlig kvalitet i praksisstudiene. I tillegg er gode overganger til arbeidslivet viktig, her kan økt samarbeid på tvers av sektorer bidra til økt rekruttering.

For å utdanne personell må det også sikres tilstrekkelig antall ansatte ved universiteter og høyskoler. Aldersavgang og økt konkurranse i arbeidsmarkedet har vist seg å føre til mangel på nødvendig undervisningspersonell. Denne problemstillingen må tas på alvor for å forhindre ytterligere rekrutteringsutfordringer.

Forskning som viktig premisse for utvikling og organisering av tjenestene

Helseforskning har en sentral og avgjørende rolle for å sikre et kvalitativt godt, effektivt, rettferdig og treffsikkert helsetilbud. Unio er opptatt av å styrke helseforskningen, og at det etableres rammevilkår som sikrer langsiktighet for forskningsvirksomheten ved sykehusene så vel som forskningsvirksomheten tilknyttet til den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Forskning er en av fire hovedoppgaver i sykehusene. Forskningen ved helseforetakene skal både sikre god og riktig diagnostikk og pasientbehandling, og sikre at helsetjenestene er oppdaterte innen den medisinske utviklingen. Gjennom forskningen skal helseforetakene gjøres i stand til å foreta kritiske vurderinger av etablerte og nye diagnostiske metoder, behandlingstilbud og teknologi. Unio er derfor opptatt av at det etableres rammevilkår som sikrer langsiktighet for forskningsvirksomheten, samtidig som vi sikrer fornuftig og effektiv bruk av ressursene.

Omtrent ni av ti helseforskningskroner går i dag til forskning i spesialisthelsetjenesten. Samtidig er det sånn at stadig mer av både behandling og forebygging skjer i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Unio mener det er et behov for å styrke forskningen i tilknytning til de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Både personell, administrativ ledelse og politikere trenger et godt kunnskapsgrunnlag for å kunne utvikle tjenestene, og for å vite med større sikkerhet hva som virker og hvilke tiltak som eventuelt ikke gir ønsket effekt.

Innovasjonskraft og tjenesteutvikling

Unio mener det bør utvikles og tas i bruk flere løsninger for eHelse, IKT og velferdsteknologi. Nye løsninger må ivareta pasientsikkerhet, personvern og anvendes innenfor etiske rammer. Det må gjøres nødvendige investeringer knyttet til kompetanse, IKT-grunnmur, utstyr og bygg for å oppnå effektiv og forsvarlig drift og gi økt kvalitet i pasientbehandlingen.

Innovasjon fremmes gjennom samspill mellom politikk, forskning og arbeidsliv. Det bør derfor legges bedre til rette for samarbeidsarenaer for utdannings- og forskningsinstitusjoner, privat næringsliv og offentlig sektor.

Helse- og velferdsteknologi er et eksempel på kunnskapsintensiv industri der Norge kan utvikle en ledende posisjon. Et tettere samarbeid mellom helseprofesjonene, teknologimiljøer og ulike næringsvirksomheter bør derfor etableres.

Tillit som en viktig premiss for å bygge og utvikle vår felles helsetjenestene

Vi vil også minne om regjeringens initiativ til en tillitsreform i offentlig sektor. Unio er positiv til en slik reform, og mener at den handler mye om at tillit må bygges nedenfra, og at dette er særdeles viktig for at førstelinjen skal gi innbyggerne best mulige tjenester. Medvirkning blant ansatte er derfor vesentlig når tillit skal bygges og tjenestene skal bli bedre. Dette arbeidet er også – etter vår mening – en viktig premiss for organisering og styring av helsetjenestene.

Vennlig hilsen
Unio

Jon Olav Bjergene
sekretariatssjef

Mia Andresen
seniorrådgiver